

ВІДГУК
на дисертаційну роботу Чернікова Юрія Валерійовича «Шляхи підвищення
фізичної та функціональної підготовленості дзюдоїстів 15-17 років на етапі
спеціалізованої базової підготовки», подану на здобуття ступеня доктора
філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт (01
Освіта/Педагогіка)

Актуальність теми.

Сучасний олімпійський спорт характеризується залученням новітніх інформаційних та інноваційних технологій в тренувальний процес. Цей процес вимагає використання диференційних чинників для удосконалення процесу підготовки. Серед різних видів олімпійських єдиноборств дзюдо є одним з найпопулярніших видом спорту. Змагання з дзюдо відрізняється видовищністю та великою популярністю. В той же час, змаганнях з дзюдо проводяться серед різних вікових груп.

Існує низка досліджень, що стосуються вікових особливостей системи підготовки в єдиноборствах. Але, залишається не вивченим особливості побудови тренувального процесу серед дзюдоїстів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Підготовка в дзюдо передбачає багатосторонній процес використання різноманітних засобів, методів, методичних підходів, що дозволяють спрямовано впливати на всі сторони підготовки спортсмена і забезпечити належний рівень готовності до спортивних досягнень. В той же час, фізична підготовка є важливим елементом ефективності дзюдоїста.

Етап спеціалізованої базової підготовки характеризується удосконаленням рівня технічної, тактичної та фізичної елементів підготовки. Враховуючи важливість даного етапу, виникає потреба у пошуку шляхів удосконалення системи фізичної підготовки дзюдоїстів із урахуванням вікових особливостей.

У зв'язку із вищезгаданим, дисертаційна робота Чернікова Ю.В. «Шляхи підвищення фізичної та функціональної підготовленості дзюдоїстів 15-17 років на етапі спеціалізованої базової підготовки» є актуальною та спрямована на теоретичне та практичне вирішення викладених вище завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до тем науково-дослідної роботи факультету фізичного виховання, здоров'я та туризму Запорізького національного університету МОН України: «Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання, спорту та туризму» (номер державної реєстрації 0122U2047) Зведеного плану науково-дослідної роботи Міністерства освіти України на 2022-2027 рр. та «Оптимізація тренувальної та змагальної діяльності спортсменів різного віку і кваліфікації у системі багаторічної підготовки» (номер державної реєстрації 0125U001512) Зведеного плану науково-дослідної роботи Міністерства освіти України на 2025-2029 рр.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації, що висвітлені у дисертаційній роботі, повною мірою відповідають меті і завданням та обґрунтовані наведеними даними згідно з результатами дослідження. Розв'язання поставлених у роботі завдань супроводжується використанням комплексу взаємозв'язаних сучасних методів дослідження. Отримані результати дослідження базуються на достатньому фактичному матеріалі, що цілком забезпечує належну достовірність і обґрунтованість основних наукових положень дисертаційної роботи та сформульованих у ній висновків. Ступінь вірогідності отриманих кількісних даних забезпечена значним обсягом дослідження, кількістю випробовуваних, отриманими цифровими даними,

використанням у роботі сучасних методів дослідження та застосуванням адекватних методів статистичного опрацювання матеріалів.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше:

Автором обґрунтовано та розроблено експериментальну програму тренувального процесу у підготовчому періоді для дзюдоїстів 15-17 років на етапі спеціалізованої базової підготовки, з використанням засобів кардіотренування. На основі проведеного дослідження було побудовано експериментальну тренувальну програму на основі даних функціональної підготовленості та функціонального стану кардіореспіраторної системи для дзюдоїстів 15-17 років.

За отриманими даними функціонального стану систем кровообігу та зовнішнього дихання під впливом тренувальних навантажень аеробної спрямованості було показано безпечні межі тренувальних впливів на організм дзюдоїстів 15-17 років. Результати дослідження сприяють удосконаленню системи контролю за ефективністю існуючих тренувальних програм для дзюдоїстів на різних етапах спортивної підготовки, з метою корекції тренувального процесу.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості впровадження в тренувальний процес розроблених рекомендацій для дзюдоїстів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчально-тренувальний процес Запорізької обласної школи вищої спортивної майстерності Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя), Дніпропетровської обласної школи вищої спортивної майстерності (м. Дніпро), у роботі кафедр теорії і методики фізичної культури і спорту, фізичної культури і спорту, терапії та реабілітації Запорізького національного університету МОН України, зокрема, у процесі викладання дисциплін «Теорія і методика спортивної

підготовки», «Олімпійський та професійний спорт», «Функціональна діагностика», «Фізіологія спорту», «Медико-біологічне забезпечення в спорті», «Спортивно-педагогічне вдосконалення (дзюдо)», у навчальний процес Інституту здоров'я, спорту та туризму імені Тетяни Самоленко Класичного приватного університету (м. Запоріжжя), зокрема, в процес викладання дисциплін «Теорія та методика спортивного тренування», «Підвищення спортивної майстерності з обраного виду спорту».

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. За темою дисертації опубліковано 6 наукових праць, з яких 4 статті – у спеціалізованих фахових виданнях України та 2 статті - у іноземному виданні. Опубліковані праці повною мірою висвітлюють матеріали дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Дисертація складається з анотації, вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Дисертація написана на 225 сторінках друкованого тексту, список використаних джерел 225 найменувань, з них 65 – іноземних авторів. Робота містить 59 таблицю та 17 рисунків.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження і формулюється наукове завдання; вказується зв'язок дисертаційного дослідження з науковими планами, темами; розкривається науковий апарат дослідження: мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; визначаються наукова новизна, практична значущість; наводяться дані про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів, подано інформацію про публікації, структуру та зміст роботи.

У **першому розділі** «Сучасний стан проблеми підвищення якості тренувального процесу дзюдоїстів на етапі переходу від юнацького до дорослого спорту» автором здійснено ретельний аналіз фахової літератури

відповідно до об'єкта дослідження. Був проведений аналіз наявних підходів щодо підготовки спортивного резерву в сучасних соціально-економічних умовах. Окремо було проаналізовано загальну характеристику етапу спеціалізованої базової підготовки для спортсменів в дзюдо. Також розглянуто програми побудови тренувального процесу для дзюдоїстів на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Для обґрунтування отриманих результатів автором застосовувалися роботи з системи підготовки в спортивних єдиноборствах (Ананченко К.В., 2020; Романенко І., 2022; Бойченко Н., 2023), сучасних технологій підготовки дзюдоїстів на етапах багаторічної підготовки Arziutov G., 2016; Julio U.F., 2022; Афанасьєв С., 2025), актуальних питань підготовки дзюдоїстів на етапі спеціалізованої базової підготовки (Верітов О., 2015; Височіна Н, 2020; Давиденко С.І., 2023).

У другому розділі «Методи та організація дослідження» окреслено методологічний апарат дослідження та етапи наукового пошуку здобувача. Описано методи оцінки функціональної підготовленості дзюдоїстів, визначення основних показників стану серцево-судинної та дихальної систем та дослідження адаптивних можливостей організму спортсменів.

У третьому розділі «Тренувального процесу на рівень фізичної та функціональної підготовленості дзюдоїстів 15-17 років у підготовчому періоді річного макроциклу» автором подано результати досліджень, отриманих на констатувальному етапі педагогічного експерименту. Автором визначено, що початку підготовчого періоду у дзюдоїстів 15-17 років виявляються середні значення алактатної та лактатної потужності. Одночасно, встановлено, що показники анаеробного обміну, метаболічної ємності та швидко-силової витривалості, також мають середні значення.

Під впливом тренувальної програми для дзюдоїстів 15-17 років встановлено позитивні зміни силових здібностей (на $11,63 \pm 1,34\%$) та рівня розвитку гнучкості (на $8,11 \pm 1,31\%$).

В той же час, стандартна тренувальна програма не задовольняє в достатній мірі меті удосконалення рівня підготовленості дзюдоїстів 15-17 років. Тому, автор обґрунтовує необхідність розробки тренувальної програми із урахуванням означених недоліків у існуючій програмі підготовки дзюдоїстів.

У четвертому розділі «Експериментальне обґрунтування авторської програми побудови тренувального процесу дзюдоїстів 15-17 років у підготовчому періоді річного макроциклу» представлено експериментальну програму побудови тренувального процесу дзюдоїстів 15-17 років у підготовчому періоді на етапі спеціалізованої базової підготовки, на основі використання засобів кардіотренування. Використання розробленої програми тренування показало ефективність процесу підготовки. Встановлено покращення рівня фізичної та функціональної підготовленості, за рахунок оптимізації функціонального стану систем кровообігу та зовнішнього дихання у спортсменів. Автор обґрунтував ефективність запропонованої програми побудови тренувального процесу у підготовчому періоді річного макроциклу для дзюдоїстів 15-17 років на етапі спеціалізованої базової підготовки.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» узагальнено результати дисертаційного дослідження відповідно до поставлених завдань. Представлено положення наукової новизни та відмінності отриманих результатів від відомих раніше.

Висновки роботи є логічним завершенням проведених автором досліджень, базуються на широкій інформаційній базі, що включає джерела наукового, нормативного і статистичного характеру. Результати розрахунків та висновки, зроблені на основі отриманих результатів, не викликають сумніву

та становлять інтерес як для науки, так і для практики. Висновки до кожного розділу і дисертації в цілому відображають суть виконаних досліджень і тісно пов'язані з їх змістом.

Оцінюючи в цілому позитивно дисертаційну роботу слід зауважити, що автору не вдалося уникнути певних недоліків у роботі, які переважно носять дискусійний характер:

1. Автор використовує термін «роботоздатність». Але, по-перше цей термін використовується при оцінці спроможності технічних споруд, тощо. Навіть Вікіпедія ваузе: «Вживання "роботоздатність" щодо людини — помилка». Вперше цей термін був застосований у Державних санітарних нормах і правилах “Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу”, затверджених наказом МОЗ України від 08.04.2014 № 248, і до сфери фізичного виховання і спорту немає відношення. Таким чином, коректно використовувати термін «працездатність».

2. При аналізі показників функціонального стану кардіореспіраторної системи дзюдоїстів на початку підготовчого періоду річного макроциклу автор стверджує про наявність переважно середніх величини показників систем кровообігу. Однак, на відміну від біохімічних значень крові, фізіологічні параметри серцево-судинної системи мають високу ступінь варіабельності, в залежності від індивідуальних значень. Крім того, автор не представив в таблиці «середні величини показників систем кровообігу».

3. У тексті дисертації зустрічаються орфографічні, стилістичні та редакційні помилки.

Однак названі недоліки не вплинули на обґрунтованість і вірогідність основних положень, винесених здобувачем на захист, не применшують новизну, наукову й практичну значущість отриманих результатів.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Чернікова Ю.В. «Шляхи підвищення фізичної та функціональної підготовленості дзюдоїстів 15-17 років на етапі спеціалізованої базової підготовки», є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується новим підходом і практичною цінністю, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Чернікова Ю.В. заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент: професор кафедри спортивних єдиноборств і силових видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України, доктор біологічних наук, професор

Г.В. Коробейніков

Підпис Коробейнікова Г.В. засвідчую

Проректор з науково-педагогічної роботи
Національного університету
фізичного виховання і спорту України,
доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професор

О.В. Борисова